

E

40

TEMMUZ 2002 - 2.500.000 TL
I S S N 1 3 0 2 - 1 8 3 4

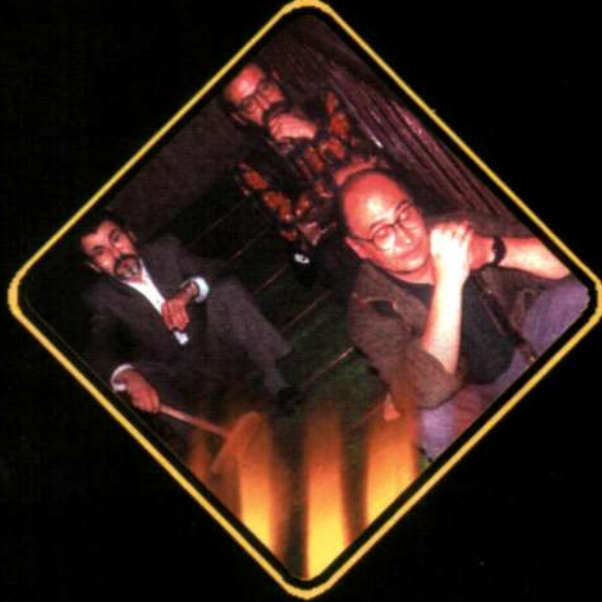
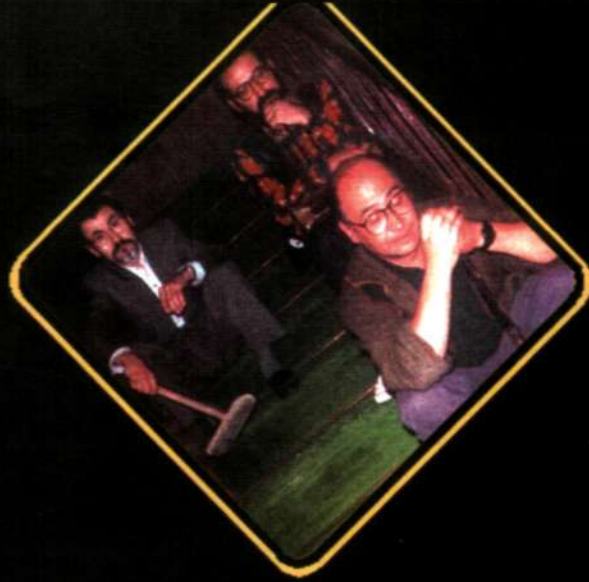
NIETZSCHE'NİN DELİLİK MEKTUPLARI

SETENAY ÖZBEK VE
OSMAN AKINHAY İLE
SÖYLEŞİ

GÜNEYDOĞU'DA
YAZAR OLMAK

BİT PALAS İÇİN
FARKLI OKUMA
TATLARI

LEONARD COHEN'DEN
ŞİİRLER



BANA GERİDE KALANLAR | EREN AYSAN

unutmadık...

SİVAS 1593 | HÜSEYİN HAYDAR

CERVANTES'İN SAĞ KOLU

Her organ insan için ayrı bir değere sahip kuşkusuz. Organlar insanın yeteneklerini sergilemesi, yaşamını devam ettirebilmesi için elzem en başta. Beyin ve kalp bir kenara, dış organlar; eller, kollar, gözler, kulaklar, ağız, burun ne kadar da hayatidir yaşam için.

Şoförlükle geçinen bir insanın bir veya iki bacağını kaybetmesi, bir müzisyenin kulağının sağır olması, bir pilotun gözlerinin kör olması, bir ev hanımının koku alma duyusunun kayba uğraması ve bir yazarın ellerini kaybetmesi ne kadar büyük bir kayıptır. İnsan bu organlardan herhangi birini bir tehlike veya tehdit sebebiyle kaybedebileceğini bilse herhalde ne yapıp yapıp bu tehlike veya tehditten kaçmaya, uzaklaşmaya çalışırdı. Nitekim 'Don Quijote'nin yazarı Cervantes'in (1547-1616) böyle bir tehlike karşısında yaptığı davranış da kaçmaktan başka bir şey olmamıştır. Şöyle bir bakınca Cervantes için "Ne akıllıca davranmış da kaçmış" diyesi geliyor insanın.

Türkler elinde beş yıl esir kalan, birçok eserinde Türklerden bahseden Cervantes'in roman türünün öncüsü sayılan 'Don Quijote'yi yazabilmesi de, hayatı boyunca çok sayıda eser verebilmesi de sağ kolunu kurtarmak için İspanya'dan kaçması sayesinde olmuştur. Cervantes 1568'de yirmi bir yaşındayken Madrid'de bir kadın meselesi yüzünden düelloda rakibini ağır bir şekilde (kılıçla) yaralar. O sıralar Kastilya ceza ve infaz kanunlarına göre düello etmek kesinlikle yasaktır ve düello edenlere ağır cezalar verilmektedir. Mahkemeye intikal eden bu düello ve yaralama olayından dolayı tedbir olarak olay yerinden uzaklaşan Cervantes hakkında, gıyabında yapılan duruşmada halk önünde sağ elinin bilekten kesilmesine ve on yıl için İspanya Krallığı sınırları dışına sürülmesine karar verilir. Şiire ve oyunculara son derece meraklı bu gencin (geleceğin ünlü yazarının) kılıç ve kalem tutan sağ elinin kesilmesi ölümden de beter bir hadisedir onun için. Bunun farkında olan Cervantes, hakkındaki tevkif müzekkeresinin Sevilla ve diğer kentlere gönderilmesi üzerine Kastilya ceza ve infaz sisteminin geçerli olmadığı İtalya'ya kaçır, 1569 Aralık ayından 1570 Temmuz'na kadar İtalya'da Kardinal Acquaviva'nın yanında hizmet görür.

Cervantes'in İtalya'da bulunduğu sıralarda Osmanlılar Venedik Cumhuriyeti'ne ait olan Kıbrıs'ı fethetmiş, bu olay üzerine Hristiyanlar Akdeniz'deki hâkimiyetlerini iyice kaybetmek endişesine düşmüşler, bu sebeple de Papa

V. Pius'un önderliğinde, 1571 ilkbaharında Papalık, Venedik Cumhuriyeti, İspanya ve Malta'nın katılımıyla bir ittifak kurulmuştur. Cervantes de temmuz ayında haçlı ordu-suna katılmak için Napoli'ye giderek Üçüncü İspanyol Ala-yı'na yazılmıştır. Bu tarihlerde çoğunlukla şiir yazar Cer-vantes, kaçarak kurtardığı sağ eline artık kalem yerine kılıç ve tüfek almıştır.

7 Ekim 1571 günü yapılan ve 20.000 şehit, 3.460 da esir verdiğimiz İnebahtı yenilgisinde "La Marquesa" kadir-gasında bulunan ve çok hasta olmasına rağmen Türklere karşı kahramanca vuruşarak ayakta ölmek isteyen Cer-vantes, aldığı kurşunlarla göğsünden ve sol elinden yara-lanmıştır. Hatta sol eli artık kullanamayacak derecede ha-şat olduğu için ona "El Manco de Lepanto" (İnebahtı'nın Tek Kollusu) lakabı takılmıştır. Yiğit Türk'ün cesur İspan-yola sıkıldığı kurşunun sol değil de sağ ele isabet etmiş ol-ması Cervantes'in kaderinde ve roman türünün evrimin-de ne kadar büyük bir değişiklik yapardı, kim bilir...

Osmanlı'nın Kıbrıs'ı ele geçirmesi Venediklilerin bir kolunu kesmek gibi büyük bir tesire sahip olduğu gibi bu savaşta Cervantes'in de sol kolu adeta kesilmişçesine zaafa uğra-mış olur. Artık Cervantes'in kolu gibi Kıbrıs da bir daha ye-rine gelmeyecektir. Bunu Sokollu Mehmet Paşa İnebah-tı'dan sonra Venedik Balyozu (Sefiri) Antoina Barbaro'ya şöyle ifade etmiştir: "Biz sizden Kıbrıs Krallığını alarak bir kolunuzu kestik. Siz donanmamızı yenmekle bizim sakalı-mızı tıraş ettiniz. Kesilen kol yerine gelmez. Fakat tıraş edilen sakal daha gür biter."

Gerçekten de ne Venediklilerin Akdeniz'deki Kıbrıs kolu ne de Cervantes'in sol kolu bir daha geri gelmeyecek, Os-manlı donanması ise altı ay gibi çok kısa bir zaman dilimi içinde hem İnebahtı'da kaybettiği gemi sayısından hem de müttefiklerin gemi sayısı toplamından daha fazla sayıda gemiyi Akdeniz'e indirecektir.

Cervantes, sonraki hayatında da etkili olan bu savaşın ar-dından Messina'daki (Güney İtalya) bir hastahane de bir süre yatar. Yaraları iyileştikten hemen sonra da 1572-1574 arasında Türklere karşı Korfu, Navarin, Tunus ve Go-leta'da haçlı donanmasıyla birlikte savaşlara katılır. İne-bahtı Savaşı'nın üzerinden dört yıl geçtiği halde en çok is-tediği rütbeye, yüzbaşılığa yükseltilmemiş olması ona as-kerlik mesleğinden ayrılma zamanının geldiğini düşündü-rür. Cesareti sebebiyle hak ettiği düşünülebiyecek bu rüt-benin kendisine verilmemesi, sol elini kullanamamasından dolayı olsa gerek.

Cervantes, askerlikten ayrılma kararı üzerine sivil hayat-ta iyi bir iş bulmayı umarak Don Juan de Austria ve Ses-sa Dükü'nden İspanya Kralı'na hitap eden birer mektup alarak, kardeşi Rodrigo'nun da bulunduğu bir kadir-gayla Eylül 1575'te Napoli'den İspanya'ya doğru yola çıkar. Ka-dırganın ismi "güneş" anlamına gelen "Sol"dur. Sol elini kaybeden cesur şövalye "El-Sol"da güneş gibi parlak ha-

**TÜRLERE KARŞI KAHRAMANCA VURUŞARAK
AYAKTA ÖLMEK İSTEYEN CERVANTES, ALDIĞI
KURŞUNLARLA GÖĞSÜNDEN VE SOL ELİNDEN
YARALANMIŞTIR. KURŞUN SAĞ ELE İSABET
ETMİŞ OLSAYDI, ROMAN TÜRÜNÜN EVRİMİNDE
KİMBİLİR NASIL BİR DEĞİŞİKLİK OLURDU?**

yaller kurarken karşısına Cezayir'den gelmekte olan Türk kadir-gaları çıkar, Cervantes, kardeşi ve kadir-gadaki diğer kişiler esir alınıp Cezayir'e götürülürler. Cervantes ve kar-deşinin üzerinde İspanya kralına hitaben yazılmış mek-tupların çıkması bu iki esirin önemli kişiler olduğunu ve bunlar için yüklü miktarda fidye istenebileceğini düşün-dürmüş, bu sayede (ne hikmetse) bir sağ elin yazdığı mek-tuplar ve bir sol elin kaybı sayesinde Cervantes Türklere elinde esir kaldığı beş yıl boyunca iyi muamele görmüş ve ağır işlerde çalıştırılmamıştır. Bu arada sağ elini hürriyete kavuşturmak için giriştiği, ancak başarısızlıkla neticele-nen dört firar teşebbüsünden ikisinin bütün sorumluluğu-nu tek başına üzerine alması cesaretinin ve açık sözlülü-ğünün bir göstergesi olarak değerlendirilmiş ve Cezayir Beylerbeyi Hasan Paşa tarafından kendisine iyi muamele edilmesi neticesini doğurmuştur.

Beş yıllık esaret hayatında şiir yazmaya devam eden Cer-vantes kurtuluşu için Kral II. Philip'e (tabii ki sağ eliyle, ço-lak olmasaydı bile solak da değildi zaten) manzum bir mektup yazmış, anne ve babası da denkleştirmeye çalış-tıkları fidye parasıyla ancak Rodrigo'yu kurtarabilmişler-dir. Cervantes, kurtuluşu için gerekli olan 500 İspanyol al-tını (500 escudo) temin eden Triniten Tarikatı'nın yardı-mıyla 19 Eylül 1580'de esaretten kurtulur ve İspanya'ya döner (esir düşüşü 26 Eylül 1575).

Miguel de Cervantes Saavedra 1580-1583 yılları arasını iş arayarak geçirir. 1580'de esaretten kurtularak Madrid'e dönen Cervantes'in iş bulma gayretleri ilk önce başarısız-lıkla sonuçlanır. Malul gazi olduğu için yeniden orduya dö-nemediği gibi bir devlet memuriyeti bulmak hayalleri de gerçekleşmez. 1581'de Kral II. Philip'in Oran'a gönderdiği Cervantes bir süre sonra tekrar işsiz kalır. 1582'de ise bir iş bulmak amacıyla Güney Amerika Kolonilerindeki ara-yışları da boşa çıkınca 1583'te Madrid'e döner ve bundan sonraki hayatında en iyi yapacağı işe girer: Yazmak. İşsiz kalması veya girdiği işlerde istikrar sağlayamaması onu yazı hayatının içine daha fazla çeker. Gerçi bu tarihten sonra da çeşitli işlerde çalışmış olan ve bazen de işsiz ka-lan Cervantes'in en iyi yaptığı iş yazmak olmuştur, tabii kaçarak kurtardığı sağ eliyle!